

БЕЗХРЕБЕТНІ ШТУЧНИХ БІОЦЕНОЗІВ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ

Антоненко Е. С., Павлюченко О. В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Житомирське Полісся є унікальною природною зоною, яка щорічно зазнає процесу незворотних змін внаслідок глобальної екологічної кризи, яка існує на планеті. Саме тому виникає необхідність створення штучних біоценозів – територій, які мають певні умови для найбільш оптимальної адаптації організмів до середовища існування. Вивчення видового складу безхребетних і їх біологічних особливостей є актуальним і необхідним. Метою нашого дослідження було вивчення особливостей штучних біоценозів Житомирського Полісся та видового різноманіття безхребетних тварин.

Матеріалом слугували безхребетні, зібрані у 2018–2019 рр. на території Ємільчинського району Житомирської області. Збір тварин здійснювали згідно загальноприйнятих методик [2].

Безхребетні займають особливе місце на території Житомирського Полісся, що обумовлено їхньою чисельністю, поширенням і високою екологічною пластичністю.

Сади і ягідники багаті на фауну перетинчастокрилих (*Hymenoptera*). На квітках суниць виявлено бджіл андрену чорну (*Andrena carbonaria*) та осмію руду (*Osmia rufa*). У період цвітіння часто зустрічаються джміль моховий (*Bombus mus korum*), джміль садовий (*Bombus hortorum*), джміль польовий (*Bombus agrorum*), оса паперова (*Polistes gallicus*). Вони відіграють велику роль як запилювачі квіткових рослин [1].

Деякі види перетинчастокрилих, зокрема пильщики, завдають шкоди фруктовим деревам та ягодам. Найчастіше трапляються пильщик яблуневий (*Hoplocampa testudinea*), пильщик слизистий вишневий (*Caliotha cerasi*), пильщик суничний (*Allantus cinctus*).

У садах і ягідниках відмічено представника ряду Двокрилі (*Diptera*) – муху вишневу (*Rhagoletis cerasi*). Ця маленька комаха (довжина тіла 4–6 мм) завдає значної шкоди. Личинки живляться м'якоттю стиглих плодів, спричиняючи загнивання і осипання їх.

Фауна плодового саду і ягідників багата на представників Лускокрилих (*Lepidoptera*): Тут нами зареєстровано білана жилкуватого (*Aporias taegi*), малинницю (*Callophorus rubi*), голубянку-ікар (*Lycaena carus*), перламутрівку велику (*Argynnis paphia*). Метелики також є комахами-шкідниками плодоягідних культур.

Серед комах саду і ягідника важливе місце займають твердокрилі (*Coleoptera*), значна кількість яких є шкідливими видами. Однією із найчисельніших родин жуків саду і ягідника є родина Довгоносики. Небезпечними шкідниками є яблуневий квіткоїд (*Anthonomus pomorum*),

малиново-суничний довгоносик (*Anthonomus rubi*). У пошкоджених рослин врожайність значно знижується. Із підродини справжніх короїдів в садах зустрічається короїд західний непарний (*Xyleborus dispar*). Квіти яблунь, груш, вишень і абрикос часто пошкоджує бронзівка смердюча (*Oxythyrea funestra*). Жук малиновий (*Byturus tomentosus*) пошкоджує бутони, квітки і листя малини.

Досить поширеними і небезпечними шкідниками плодових і ягідних культур є деякі кліщі із родини Павутинних кліщів (*Tetranychidae*). Поширеним є червоний павутинний кліщ (*Tetranychus cinnabarinus*) [3]. На суницях виявлено суничного кліща.

Часто трапляються на рослинах різні види з родини сонечок (*Coccinellidae*). Особливо вони поширені на деревах чи кущах, які вражені попелицями.

Під час досліджень фауни городу нами виявлено велику кількість шкідників. Галові нематоди нерідко призводять до повної загибелі рослин. В біоценозах городу найпоширенішими є галові нематоди – південна (*Meloidogone incognita*) і північна (*Meloidogone halpa*).

Чималої шкоди городнім культурам завдають черевоногі молюски – слизні. Це багатодні шкідники. Овочевим культурам і картоплі шкодять кілька їх видів, з яких найбільш поширені сітчастий (*Deroceras reticulatum*), польовий (*Deroceras leave*) та шляховий плямистий (*Arion circumscriptus*).

Виявлено представників родини Листоїди (*Chysomelidae*) з ряду Твердокрилих (*Coleoptera*): білшка світло нога (*Phylloptera nemorum*), синя (*Phylloptera nigripes*), чорна (*Phylloptera atra*), хвиляста (*Phylloptera undulata*). Із цієї родини на городах також часто зустрічаються листоїди: капустяний (*Phaedon cochlearide*), хріновий (*Phaedon armoraciae*) і ріпаковий (*Entomoscelis adonidis*).

Досить небезпечним з цієї родини шкідником є жук колорадський картопляний (*Leptinotarsa decemlineata*). Він пошкоджує врожай картоплі, помідорів, перцю та інших пасльонових культур.

Виявлено преставників з родини Довгоносики (*Curculionidae*): хоботник капустяний стебловий (*Ceuthorrhynchus quadridens*), хоботник прихований цибулевий (*Ceuthorrhynchus jakowlewii*).

Отже, в досліджених штучних біоценозах Житомирського Полісся широко поширені різноманітні безхребетні тварини, з них переважну більшість становлять комахи.

Література

1. Лук'янова Л. Основи екології: навч. посіб. К.:Вища шк., 2000. 327 с.
2. Мазурмович Б. М., Коваль В. П. Зоологія безхребетних. Навчально- польова практика. К.: Вища шк., 1982. 184 с.
3. Павлюченко О.В., Уваєва О.І. Зоологія безхребетних: навч. посіб. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 356с.